

บทสรุป

ในการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิต" นี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาในการจัดและการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อรวบรวมแนวความคิดเห็นทัศนคติ ปัญหา รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จากครูสังคมศึกษาและนักเรียนโรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยคาดว่าจากแนวคิดในการศึกษาปัญหา ทัศนคติ และข้อเสนอแนะดังกล่าวจะสามารถทำให้ผู้วิจัยทราบแนวทางเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมประเภทของกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนสาธิต ทัศนคติของครูสังคมศึกษาและนักเรียนโรงเรียนสาธิตที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา อีกทั้งจะได้ทราบข้อเสนอแนะรวมทั้งข้อปรับปรุงในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาจากครูสังคมศึกษาและนักเรียนในโรงเรียนสาธิตดังกล่าว นอกจากนี้ผู้วิจัยจะได้แสดงความคิดเห็นของการจัดกิจกรรมของครูและการรวมกิจกรรมของนักเรียน รวมทั้งจะเปรียบเทียบความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งของครูและนักเรียน อันจะมีผลต่อการจัดเตรียมแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ตลอดจนมีความสอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของนักเรียนด้วย ผู้วิจัยคาดว่านอกจากผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนสาธิตที่เป็นตัวอย่างประชากรโดยตรงแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนอื่น ๆ และแก่ผู้ที่สนใจโดยทั่วไปด้วย นอกจากนี้ผลจากการปรับปรุงกิจกรรมและการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้ได้ดีก็จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา รวมทั้งสนองกับแผนการศึกษาชาติได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยต่อไป

วิธีดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 2 ชุด ชุดแรกใช้สอบถามครูสังคมศึกษา ชุดที่สองใช้สอบถามนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิต ซึ่งผู้วิจัยเลือกเป็นตัวอย่างประชากรจำนวน

4 โรงเรียน แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 2 ชุดมีลักษณะเป็นแบบกำหนดค่าตอบให้
เลือก แบบให้ตอบโดยอิสระ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัย
ได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับครูสังคมศึกษาจำนวน 3 คน และนักเรียนโรงเรียนสาธิต
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน หลังจากนั้น
จึงได้แก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคมศึกษาจำนวน
23 คน ที่ทำการสอนในโรงเรียนสาธิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิตระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น 600 คน แบบสอบถามครั้งนี้ผู้วิจัยถือว่าครูสังคมศึกษาทุกคนในโรงเรียนสาธิต
4 แห่ง เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ส่วนแบบสอบถามนักเรียน 600 ชุด ผู้วิจัยได้แยกส่ง
แบบสอบถามไปตามโรงเรียนสาธิต 4 แห่ง แห่งละประมาณ 150 ชุด โดยใช้วิธีการคัด-
เลือกตามระดับชั้นเรียนชั้นละประมาณ 50 คน จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ
3 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดได้แก่แบบสอบถามครูจำนวน 23 ชุด และแบบ
สอบถามนักเรียนจำนวน 600 ชุด ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยการแจกแจง
ความถี่ของค่าตอบแต่ละรายการจากแบบสอบถามทั้งหมดของครูสังคมศึกษาและนักเรียน
โรงเรียนสาธิต แล้วนำมากระจายค่าร้อยละจากจำนวนข้อมูลทั้งหมด รวมทั้งหาค่าเฉลี่ย
จากการจัดกิจกรรมของครูและการรวมกิจกรรมของนักเรียนเพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากแบบสอบถามครูสังคมศึกษาจำนวน 23 คน

1. สถานภาพของครูสังคมศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ครูสังคมศึกษาที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 23 คน เป็นหญิง 20 คน ชาย
3 คน ทำการสอนในโรงเรียนสาธิตวิทยาลัยวิชาการศึกษามหุวัน โรงเรียนสาธิต
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ และโรงเรียน
สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครูทำการสมรสแล้ว 10 คน เป็นโสด 13 คน และมีอายุ
โดยเฉลี่ยประมาณ 29.34 ปี ครูส่วนใหญ่มีการศึกษาคือได้แก่ครูที่มีวุฒิกิจการศึกษามัธยมศึกษา
จำนวน 10 คน วุฒิกิจการศึกษามัธยมศึกษา 4 คน วุฒิกิจการศึกษามัธยมศึกษา 4 คน และวุฒิตอื่น ๆ
4 คน

2. หน้าที่การงานและประสบการณ์ด้านการสอนของครูสังคัมศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

โดยเฉลี่ยแล้ว ครูสังคัมศึกษาที่ตอบแบบสอบถามทำการสอนมาแล้วประมาณ 6.43 ปี โดยมีชั่วโมงทำการสอนต่อสัปดาห์โดยเฉลี่ยประมาณ 13.09 ชั่วโมง ซึ่งแยกเป็นเฉพาะการสอนวิชาสังคัมศึกษาโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ประมาณ 8.87 ชั่วโมง และแยกเป็นเฉพาะการสอนวิชาอื่น ๆ โดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ประมาณ 4.22 ชั่วโมง ครูส่วนใหญ่สอนทุกวิชาในหมวดสังคัมศึกษา แต่วิชาหน้าที่พลเมืองมีครูสอนจำนวนน้อยที่สุด ภาระหน้าที่พิเศษของครู นอกเหนือจากงานสอนสังคัมศึกษาแล้วส่วนใหญ่ครูยังต้องเป็นอาจารย์ประจำชั้น ส่วนการทำงานห้องสมุดและงานแนะแนวมีครูรับผิดชอบน้อยที่สุด

3. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษา

ในการดำเนินงานจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษานั้น ครูที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคัมศึกษาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยแสดงความคิดเห็นว่าเป็นวิชาที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ของนักเรียน แม้ว่าจะมีครูส่วนน้อยที่มองเห็นความยากลำบากในการเตรียมการสอนและอุปกรณ์ ตลอดจนไม่สามารถจะสอนให้สนุกและน่าสนใจได้ก็ตาม กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ครูเห็นว่ามีส่วนช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาได้มากที่สุดได้แก่ชุมนุมสังคัมศึกษา ในขณะที่ทางโรงเรียนจัดชุมนุมศาสนาและประเพณีไว้ช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาน้อยมาก เกี่ยวกับอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ในห้องสมุดเป็นสิ่งช่วยการเรียนการสอนสังคัมศึกษาได้มากที่สุด สิ่งที่ทางโรงเรียนไม่ได้จัดเตรียมไว้ให้เลยได้แก่พิพิธภัณฑ์สังคัมศึกษา รวมทั้งการมิได้จัดเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้ครบ หรือไม่มีอุปกรณ์เลย ตามความคิดเห็นส่วนใหญ่ของครูเกี่ยวกับการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้ครูสังคัมศึกษาใช้นั้น แม้ว่าครูจะแสดงความคิดเห็นว่ามีสะดวกแต่ก็ยังไม่พร้อมหรือไม่ครบตามที่ควรจะเป็น แต่ก็ไม่มีครูคนใดที่แสดงความคิดเห็นว่าทางโรงเรียนไม่ได้จัดเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้เลย

เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษานั้น ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรกำหนดเฉพาะครั้งที่สำคัญ ๆ

แต่ก็ไม่มีครูแสดงความเห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย สำหรับหน้าที่ในการวางโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ครูส่วนใหญ่เห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของอาจารย์หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ในหมวดวิชาสังคมศึกษา นอกจากนี้ครูยังมีความเห็นว่าควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกับครูด้วยทุกครั้ง และระยะที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ซึ่งครูส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่า ควรจัดในวันหยุดราชการและวันหยุดพิเศษนั้น ยังสอดคล้องกับความเห็นของครูที่ว่าควรจัดในโอกาสสำคัญ ๆ ด้วยเช่นกัน

ในด้านความร่วมมือจากฝ่ายบริหารของโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษานั้น ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้รับความร่วมมือดีพอสมควร โดยที่ครูได้มีการแจ้งวัตถุประสงค์ ผลงาน รวมทั้งการดำเนินงานต่าง ๆ แก่นักเรียนและผู้ปกครองทุกครั้ง สำหรับความเห็นเกี่ยวกับการเงินในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาซึ่งครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีเงินมากพอสมควร แต่ก็ไม่มีความเห็นว่ามีเงินมากพอเพียงในการจัดกิจกรรมเลยเช่นกัน ในการดำเนินงานปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาให้ดีและมีประสิทธิภาพ ครูส่วนใหญ่ได้จัดการวัดผลและประเมินผลงานในการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกภาคเรียน ส่วนค่าเฉลี่ยของการดำเนินงานปรับปรุงกิจกรรมอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าในการปรับปรุงการดำเนินงานจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพของครูนั้น ได้มีการดำเนินงานพอสมควร และเป็นไปด้วยดี เมื่อครูประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา ครูส่วนใหญ่ขอความช่วยเหลือจากหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ในขณะที่ครูจำนวนน้อยที่สุดขอความช่วยเหลือจากผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อปฏิกริยาในขณะรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาของนักเรียนนั้น ครูส่วนใหญ่เห็นว่านักเรียนแสดงความกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมและมีผลการเรียนดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ครูจำนวนน้อยที่สุดแสดงความเห็นว่า นักเรียนแสดงความเบื่อหน่ายไม่อยากรวมกิจกรรม และไม่แสดงปฏิกริยาใดต่อเลย ส่วนผลการเรียนของนักเรียนที่ไม่สนใจรวมกิจกรรมนี้ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากผลการเรียนของนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเท่าใดนัก ในด้านปัญหาของนักเรียนที่ครูคิดว่ามีความสำคัญมากที่สุดได้แก่การมีปัญหาด้านเวลาการรวมกิจกรรมมีน้อยเกินไป และ

ครูส่วนน้อยที่สุดแสดงความเห็นว่า นักเรียนมีความบกพร่องทางกายและทางภาษาค่อนข้างน้อย
 เกี่ยวกับความคิดเห็นสำหรับตัวครูเองนั้น ครูส่วนใหญ่เห็นผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาว่าช่วยส่งเสริมความรู้และความสามารถในการเรียนของนักเรียนมากขึ้น นอกจากนั้นครูยังแสดงความเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาในอัตราค่อนข้างสูงทั้งสิ้น ในด้านปัญหาของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาพบว่า ครูมีปัญหาด้านเวลาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีน้อยเกินไป และสถานที่ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่อำนวยความสะดวก แต่ก็ไม่มีครูคนใดแสดงความเห็นว่ามีปัญหาที่เกิดจากการที่นักเรียนไม่สนใจและไม่รวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ครูจัดขึ้นเลย จากผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาที่ผ่านมา ครูส่วนใหญ่มีความพอใจในผลงานที่จัดขึ้น แต่ก็ยังต้องการปรับปรุงผลงานของตนอีกต่อไป มีครูส่วนน้อยที่มีความเห็นว่าพอใจในผลงานที่ตนจัดขึ้นมาก ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดและการปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาว่าควรมีการเพิ่มงบประมาณด้านการเงิน เวลา และปรับปรุงสถานที่ให้สะดวกและเหมาะสม ตลอดจนควรมีการส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างฝ่ายบริหารโรงเรียน นักเรียนและชุมชนด้วย

สรุปผลการวิจัย

จากแบบสอบถามนักเรียนจำนวน 600 คน

1. สถานภาพเกี่ยวกับรายละเอียดของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 600 คน เป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิต 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสาธิตวิทยาลัทธิวิชาการศึกษาปทุมวัน โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูสวนสุนันทา โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนนักเรียนหญิง 426 คน ชาย 174 คน มีระดับอายุแตกต่างกันดังนี้
 อายุ 12 ปี จำนวน 24 คน อายุ 13 ปี จำนวน 94 คน อายุ 14 ปี จำนวน 187 คน
 อายุ 15 ปี จำนวน 214 คน อายุ 16 ปี จำนวน 65 คน อายุ 17 ปี จำนวน 16 คน
 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 171 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 204 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 225 คน

2. ข้อคิดเห็นของนักเรียนสาธิตที่มีต่อการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา

จากข้อคิดเห็นของนักเรียนสาธิตที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาและการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเห็นว่า เป็นวิชาที่น่าสนใจและมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ของนักเรียน นอกจากนั้นยังไม่มีนักเรียนคนใดแสดงความคิดเห็นว่าวิชาสังคมศึกษาไม่เป็นประโยชน์เลย ในด้านการเรียนวิชาสังคมศึกษานักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าสถานที่ที่จะเรียนวิชาสังคมศึกษาได้ดีที่สุดได้แก่การเรียนในห้องสังคมศึกษา ส่วนการเรียนในห้องโสตทัศนศึกษามีนักเรียนแสดงความคิดเห็นไว้น้อยที่สุด สิ่งช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนที่จัดไว้ให้ตามความเห็นของนักเรียนจำนวนมากที่สุดได้แก่ห้องสมุด รองลงมาได้แก่ห้องสังคมศึกษา แต่ก็ไม่มีนักเรียนคนใดแสดงความคิดเห็นว่าทางโรงเรียนจัดสิ่งช่วยการเรียนการสอนสังคมศึกษาไว้ให้ครบทุกอย่าง

เกี่ยวกับความรู้ลึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาของครูนั้น นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อครูทั้งในด้านความรู้วิธีสอนและบุคลิกภาพ แต่ก็ยังมีนักเรียนส่วนน้อยแสดงความคิดเห็นว่า วิธีการสอนของครูโดยเฉพาะนิสิตฝึกสอนยังไม่ดี ในขณะที่ครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษานั้นนักเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจและเห็นผลประโยชน์จากการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนได้รับความสุขสนุกสนานด้วย ด้านการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาของครูนั้น นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ครูได้มีการสอนและการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ เป็นบางครั้งเท่านั้น ชุมชมสังคมศึกษาเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามากที่สุด ส่วนชุมนุมที่จัดขึ้นน้อยที่สุดได้แก่ชุมนุมศาสนาและประเพณี ชุมชมโบราณคดี เป็นต้น

เกี่ยวกับการดำเนินงานจัดกิจกรรมของทางโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า จำเป็นที่จะต้องทราบจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง แม้ว่านักเรียนจำนวนน้อยจะเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องทราบจุดมุ่งหมายเลย สำหรับนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ครู และทางโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมในบางครั้ง โดย

ให้มีการวางแผนร่วมกันกับครูเป็นส่วนใหญ่ แต่โอกาสที่นักเรียนจะได้วางแผนและจัดกิจกรรม
 เองมีน้อยที่สุด ทางด้านระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษา
 นั้น นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ควรจัดในเวลาเรียนและตามโอกาสสำคัญ ๆ แต่นักเรียน
 จำนวนรองลงมาเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในวันหยุดราชการหรือวันหยุดพิเศษ
 จะเหมาะสมกว่า นอกจากนี้นักเรียนยังแสดงความเห็นว่า ควรมีการติดตามผลและการ
 วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษาอย่างสม่ำเสมอทุกครั้ง เป็นจำนวนมากที่สุดด้วย
 ผลของการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษาซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ได้รับคือ การ
 เพิ่มเติมความรู้ของตนและความต้องการผลประโยชน์อื่น ๆ ในอัตราค่อนข้างสูง และยิ่งช่วย
 ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและจดจำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้มากขึ้น เนื่องจากการรวม
 กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม นักเรียนจำนวนน้อยที่สุดก็
 แสดงความเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษาทำให้ไม่ยอมเรียน
 วิชาสังคัมศึกษาต่อไปด้วย ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษาได้แก่การมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมมีน้อย
 ส่วนปัญหาการขาดแหล่งความรู้ เช่น ห้องสมุด ปัญหาผู้ปกครองมีทัศนคติไม่ถือว่าการรวม
 กิจกรรม และปัญหาการขาดความร่วมมือจากอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์อื่น ๆ นั้น มีนักเรียน
 แสดงความคิดเห็นจำนวนน้อยที่สุด นักเรียนส่วนใหญ่เห็นประโยชน์และความสำคัญของการ
 รวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษามาก โดยเห็นว่าช่วยให้การเรียนในชั้นดีขึ้น นอกจากนี้
 นั้นนักเรียนจำนวนมากที่สุดได้เสนอแนะให้เพิ่มงบประมาณด้านเงิน เวลา อุปกรณ์ และ
 ปรับปรุงสถานที่ให้สะดวกและเหมาะสมมากขึ้นด้วย

สรุปผลการวิจัย

เปรียบเทียบจากครูและนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร

จากความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อวิชาสังคัมศึกษาพบว่า ทั้งครูและนักเรียน
 มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคัมศึกษาโดยเห็นว่า เป็นวิชาที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อชีวิต -
 ประจำวันและความเป็นอยู่ของนักเรียน แต่ครูและนักเรียนจำนวนน้อยแสดงความคิดเห็นว่า
 ไม่สามารถสอนวิชาสังคัมศึกษาที่น่าสนใจและสนุกสนานได้ และยังเห็นว่าวิชาสังคัมศึกษา

ไม่เป็นประโยชน์เลย สำหรับสิ่งช่วยการเรียนรู้การสอนวิชาสังคมศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ห้องสมุดมีส่วนช่วยการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษาได้มากที่สุด แต่ในด้านการจัดอุปกรณ์การเรียนให้ครบทุกอย่างนั้นไม่มีครูแสดงความคิดเห็นในขณะที่มีนักเรียนจำนวนน้อยที่สุดแสดงความเห็นไว้ ชุมชมสังคมศึกษาเป็นชุมชนกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทั้งครูและนักเรียนเห็นว่าได้จัดขึ้นช่วยการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษามากที่สุด ในขณะที่ยังจัดชุมนุมศาสนาและประเพณี รวมทั้งชุมนุมโบราณคดี มีครูและนักเรียนแสดงความเห็นจำนวนน้อยที่สุดเช่นกัน

เกี่ยวกับความเห็นของครูและนักเรียนในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมนศึกษานั้น มีความแตกต่างกัน โดยครูมีความเห็นส่วนใหญ่ว่าควรกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะครั้งที่สำคัญ ๆ ในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายทุกครั้ง ส่วนในด้านการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมการวางแผนและจัดกิจกรรมนั้น ครูเห็นว่าได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสร่วมด้วยทุกครั้ง ซึ่งนักเรียนแสดงความเห็นว่าไม่มีโอกาสร่วมจัดกิจกรรมเป็นบางครั้งเท่านั้น หากด้านเวลาในการจัดกิจกรรมครูเห็นว่าควรจัดในโอกาสสำคัญ ๆ หรือตามสะดวก ในขณะที่นักเรียนเห็นว่าควรจัดในเวลาเรียนเป็นต้น ทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ควรจัดกิจกรรมในโอกาสสำคัญหรือตามความสะดวกของทุกฝ่าย

สำหรับผลประโยชน์ที่ครูและนักเรียนได้รับจากการจัดและการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมนศึกษาคอนข้างคล้ายคลึงกัน โดยครูเห็นว่าจะช่วยเสริมสร้างความรู้และความสามารถในการเรียนของนักเรียน ส่วนนักเรียนเห็นว่าทำให้ตนเกิดความรู้และความเข้าใจในการจดจำเนื้อหาวิชามากขึ้น ในด้านปัญหาของครูและนักเรียนในการจัดและการร่วมกิจกรรมนั้น ครูและนักเรียนมีปัญหาดตรงกันในด้านเวลาของการจัดกิจกรรมมีน้อยเกินไป ปัญหารองลงไปได้แก่ปัญหาด้านการเงินและอาคารสถานที่ไม่สะดวก เป็นต้น ครูและนักเรียนได้เสนอแนะตรงกันว่า ควรเพิ่มเงินงบประมาณ อุปกรณ์ เวลาและสถานที่ให้สะดวกและเหมาะสมยิ่งขึ้น

ในด้านการแสดงความเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการจัดและการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมนศึกษาพบว่า มีความเห็นตรงกันหลายประการ โดยเห็นว่ามีการจัดและ

การร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง ส่วนในระดับที่แตกต่างกันนั้น ส่วนใหญ่ครูมีความเห็นในระดับเฉลี่ยสูงกว่าความเห็นของนักเรียน เช่น ครูมีความเห็นในระดับเฉลี่ยมาก แต่ความเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับเฉลี่ยปานกลาง เป็นต้น กิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนและนักเรียนมีส่วนร่วมในอัตราเฉลี่ยสูงสุดได้แก่การจัดนิทรรศการตามวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนค่าเฉลี่ยของกิจกรรมอื่น ๆ นั้นมีจำนวนน้อยและอยู่ในระดับเฉลี่ยปานกลาง

โดยสรุปแล้ว การทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสาธิต" นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทศนคติ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากครูและนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ทุกประการ โดยเฉพาะข้อเสนอแนะที่ได้จากครูและนักเรียนนั้น ผู้วิจัยได้แนวคิดใหม่ ๆ ตลอดจนความรู้อันอาจเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียนสาธิตที่เป็นตัวอย่างประชากรเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้สนใจ รวมทั้งโรงเรียนอื่น ๆ ด้วย จากแนวคิดที่ได้รวบรวมมาจากแบบสอบถามครูแสดงว่า ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 29.34 ปี ครูส่วนใหญ่ยังเป็นโสด มีวุฒิการศึกษาระดับสูงสุดคือ กศ.บ. รองลงมาได้แก่วุฒิ ค.ม. และ ค.บ. ระยะเวลาทำการสอนโดยเฉลี่ยครูสอนมาประมาณ 6.43 ปี ภาระหน้าที่ของครูส่วนใหญ่คือการเป็นครูประจำชั้น และทำการสอนทุกวิชาในหมวดสังคมศึกษาเป็นจำนวนมากที่สุด ครูสังคมศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษาโดยเห็นว่าชุมชนสังคมศึกษาและห้องสมุดช่วยการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษาได้มากที่สุด ส่วนการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมครูเห็นว่าควรกำหนดเฉพาะครั้งที่สำคัญ และควรให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา การเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมด้วยทุกครั้ง ในด้านระยะเวลาจัดกิจกรรมครูเห็นว่าควรจัดในวันหยุดราชการหรือวันหยุดพิเศษและควรจัดในโอกาสสำคัญ ๆ สำหรับการแสดงความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการร่วมมือของครูอื่น ๆ ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนนั้น อยู่ในลักษณะที่ให้ความร่วมมือดีพอสมควร ความสะดวกในด้านการจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ ตลอดจนการเงินมีอยู่พอสมควร ครูส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าได้แจ้งวัตถุประสงค์ ผลงาน ตลอดจนมีการดำเนินงานจัดกิจกรรมอย่างดีและมีค่อนข้างมาก ในด้านประโยชน์จากการจัดกิจกรรม ครูเห็นว่าได้ผลประโยชน์ในการส่งเสริม

ความสามารถของนักเรียนมากขึ้น ในด้านปัญหาของนักเรียน ครูเห็นว่ามามีปัญหาด้านเวลาที่จัดขึ้นมีน้อยเกินไป เมื่อเกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมครูขอความช่วยเหลือจากหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และเสนอแนะให้มีการเพิ่มงบประมาณ เวลา ปรับปรุงสถานที่มากขึ้น

เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงแสดงว่ามีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา และเห็นว่าการเรียนในห้องสังคมศึกษาและห้องสมุดจะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนสังคมศึกษามากขึ้น ในด้านความเห็นเกี่ยวกับครู นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครูทั้งด้านความรู้และวิธีการสอน รวมทั้งเห็นผลประโยชน์จากการรวมกิจกรรมมากในการเรียนและความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ การจัดสิ่งช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของทางโรงเรียนได้แก่ชุมนุมสังคมศึกษา และนักเรียนมีโอกาสรวมวางแผนดำเนินงานและจัดกิจกรรมบางครั้ง และเห็นความจำเป็นที่จะทราบจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมทุกครั้งเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการรวมกิจกรรมนักเรียนต้องการศึกษาความรู้เพิ่มเติมและมีความเข้าใจบทเรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้มากขึ้น กิจกรรมควรจัดตามความเหมาะสมในเวลาเรียนและในโอกาสสำคัญ ๆ ควรจัดโดยสม่ำเสมอทุกครั้ง เกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมนั้น นักเรียนเห็นว่ามามีปัญหาในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเวลามากที่สุด นอกจากนั้นขอเสนอแนะของนักเรียนเน้นในด้านกาเพิ่มเงินงบประมาณ อุปกรณ์ เวลา ตลอดจนการปรับปรุงสถานที่ให้สะดวกและเหมาะสมยิ่งขึ้น

สำหรับความคิดเห็นของครูและนักเรียนซึ่งมีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา และในด้านความคิดเห็นอื่น ๆ ส่วนใหญ่ก็มีความเห็นตรงกัน สิ่งที่แตกต่างกันบ้างได้แก่การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม ซึ่งครูเห็นว่าจัดทุกครั้ง ในขณะที่เด็กนักเรียนเห็นว่าจัดเป็นบางครั้ง เกี่ยวกับเวลาในการจัดกิจกรรมนักเรียนเห็นว่าควรจัดในเวลาเรียน ส่วนครูเห็นว่าควรจัดในโอกาสสำคัญหรือตามสะดวก เป็นต้น ในด้านอัตราเฉลี่ยของการรวมกิจกรรมของครูและนักเรียนนั้น ทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันหลายประการ ที่แตกต่างกันไปบ้างนั้นความเห็นของครูมีอัตราสูงกว่าของนักเรียน และกิจกรรมที่นิยมจัดมากที่สุดคือการจัดนิทรรศการตามวันสำคัญ ๆ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในค่านที่เกี่ยวกับข้อคิดเห็น ประเภทของกิจกรรม และปัญหาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หลายท่านด้วยกัน แต่ก็มีได้มีผู้ใดทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปัญหาของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาโดยตรง นอกจากวิทยานิพนธ์ของยุทธวีวัลย์ วนิชจินดา¹ ซึ่งกล่าวถึง "ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษากับผลสำเร็จทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยม" อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากเอกสาร บทความ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องก็พอจะเป็นแนวทางในการอภิปรายผลของการวิจัยเรื่องปัญหาของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาได้พอสมควร

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสาธิตนี้ ผู้วิจัยได้แยกอภิปรายผลเป็นหมวดหมู่ดังนี้

1. ในภาคที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา

เนื่องจากครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอนโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ค่อนข้างมาก และต้องทำการสอนทุกวิชาในหมวดสังคมศึกษา ในขณะเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่พิเศษ เช่น การเป็นครูประจำชั้น จึงทำให้ครูสังคมศึกษามีทั้งภาระหน้าที่ด้านการสอนและหน้าที่อื่น ๆ มากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับความเห็นของครูต่อวิชาสังคมศึกษานั้น ครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา และเห็นว่า มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ของนักเรียนรวมทั้งมีความน่าสนใจด้วย ชุมชนสังคมศึกษาเป็นชุมชนที่จัดขึ้นช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้มากที่สุด และห้องสมุดก็มีส่วนในการช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้มากที่สุดเช่นกัน ซึ่ง

¹ยุทธวีวัลย์ วนิชจินดา, เรื่องเดิม.

ความสำคัญของห้องสมุดต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าวนี้ พันทิพา เมฆบูรณ์² ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุดว่า "ในด้านการจัดกิจกรรม ครูส่งเสริมศึกษาอาจให้นักเรียนทำกิจกรรมได้หลายอย่างโดยใช้วัสดุในห้องสมุดของโรงเรียน เช่นการให้ทำรายงานปากเปล่า การเขียนรายงานส่ง การทำสมุดภาพสังคมศึกษา แผนที่ การทำโน้ตย่อเรื่องราวที่ได้อ่าน และการจัดกิจกรรมสนุก ๆ เช่น การทายปัญหา นอกจากนั้นอาจจัดให้มีการเล่น Role Play โดยให้นักเรียนสวมบทบาทของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ และการเล่าเรื่องหนังสือ (Book Talk)" เป็นต้น

ในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนั้น ควรกำหนดเฉพาะครั้งที่สำคัญโดยให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ส่วนเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมครูเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมในวันหยุดราชการและวันหยุดพิเศษ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวนี้ตรงกับงานวิจัยของเบ็ญจมาศ เพิ่มสุขศรี³ ซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมให้มีคุณค่าและแทรกความรู้อยู่เสมอ รวมทั้งการจัดกิจกรรมในวันหยุด สำหรับระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการจัดกิจกรรมนั้น ครูส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดตามโอกาสสำคัญ ๆ ซึ่งความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในวันหยุดราชการและวันหยุดพิเศษนั้นมีความแตกต่างจากผลสรุปในการวิจัยของพูนศิริ เจริญพันธุ์⁴ ซึ่งสรุปผลวิจัยว่า "กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นไม่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเท่าที่ควรเพราะจัดในวันหยุด ซึ่งควรเป็นโอกาสพักผ่อนและเป็นเวลาว่างน้านของนักเรียนด้วย"

² พันทิพา เมฆบูรณ์, "การใช้ห้องสมุดในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (อัครสำเนา.)

³ เบ็ญจมาศ เพิ่มสุขศรี, เรื่องเดิม.

⁴ พูนศิริ เจริญพันธุ์, เรื่องเดิม.

ในด้านความร่วมมือจากฝ่ายบริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ นักเรียน และ
ผู้ปกครองนั้น ครูแสดงความเห็นว่าได้รับความร่วมมือที่พอสมควร ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ
ทองสุข รัตนรัมย์⁵ และ วณี บัณฑิตพิศกุล⁶ ซึ่งสรุปผลการวิจัยว่า ได้รับความร่วมมือ
จากบุคคลทั้งกล่าวที่พอควร ในด้านการดำเนินงานจัดกิจกรรมครูได้เปิดโอกาสให้นักเรียน
มีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมทุกครั้ง และได้มีการแจ้งวัตถุประสงค์ ผลงานของกิจกรรมแก่
นักเรียนทุกครั้งเช่นกัน เกี่ยวกับการเงินนั้น ครูเห็นว่าไม่พอสมควร ในด้านอุปกรณ์และ
สิ่งอำนวยความสะดวกทางโรงเรียนจัดให้ไม่พร้อม แต่ครูก็เห็นว่าได้รับความสะดวกในการ
ใช้ประกอบการสอนและการจัดกิจกรรม นอกจากนั้นครูยังได้มีการปรับปรุงการดำเนินงาน
จัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพในระดับปานกลางถึงมีมากพอสมควร เกี่ยวกับประโยชน์ที่ครู
เห็นว่าได้รับจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมนิศึกษานั้น ครูเห็นว่ากิจกรรมมีส่วนช่วย
ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนวิชาสังคมศึกษามากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับผลงาน
วิจัยของทองสุข รัตนรัมย์⁷ ในข้อที่ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยส่งเสริมการเรียนรู้
ให้ดียิ่งขึ้น ทางด้านปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนนั้น ครูเห็นว่านักเรียนมีปัญหาทางด้านเวลา
ร่วมกิจกรรมมีน้อย ซึ่งครูเองก็มีปัญหาการจัดกิจกรรมมีน้อยเช่นกัน ผลการวิจัยในด้าน
ปัญหาเกี่ยวกับเวลาจัดและร่วมกิจกรรมนี้ ตรงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของหลายฉบับ เช่น
วิทยานิพนธ์ของยุทธวีวัลย์ วนิชจินดา⁸ และเบ็ญจมาศ เพิ่มสุขศรี⁹ เป็นต้น

ในด้านปฏิกริยาของนักเรียนในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูเห็นว่านักเรียน
มีความกระตือรือร้นต่อการเรียนและกิจกรรมมากขึ้น เมื่อเกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมครู

5ทองสุข รัตนรัมย์, เรื่องเดิม.

6วณี บัณฑิตพิศกุล, เรื่องเดิม.

7ทองสุข รัตนรัมย์, เรื่องเดิม.

8ยุทธวีวัลย์ วนิชจินดา, เรื่องเดิม.

9เบ็ญจมาศ เพิ่มสุขศรี, เรื่องเดิม.

ขอความช่วยเหลือจากหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามากที่สุด และพอใจในกิจกรรมที่จัดขึ้น แต่ก็ยังต้องการปรับปรุงอยู่บ้าง นอกจากนั้นครูเสนอแนะให้มีการปรับปรุงและเพิ่มงบประมาณ ด้านการเงิน เวลา และสถานที่ ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของวิชา คลายนาท¹⁰ เกี่ยวกับ ปัญหาในการจัดกิจกรรมซึ่งเสนอแนะให้มีการปรับปรุงด้านเวลา งบประมาณ อุปกรณ์ รวมทั้งสถานที่ในการจัดกิจกรรมด้วยเช่นกัน

2. ในภาคที่เกี่ยวกับความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักเรียน

นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษาและเห็นว่าการเรียนวิชาสังคมศึกษาในห้องสังคมศึกษาจะได้ผลดีที่สุด นอกจากนั้นนักเรียนยังเห็นความสำคัญของห้องสมุดที่จะช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้มากเช่นเดียวกับความเห็นของครู ในด้านทัศนคติต่อตัวครูนั้น นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อคุณสมบัติของครูทั้งในด้านการสอน บุคลิกภาพ และความรู้ รวมทั้งเห็นว่าครูมีการสอนวิชาสังคมศึกษาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ในบางครั้ง อย่างไรก็ตาม นักเรียนเห็นประโยชน์และเข้าใจความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในด้านส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ และประสบการณ์ในการทำงานเพิ่มขึ้น ชุมชนสังคมศึกษาเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้มากที่สุด เกี่ยวกับการดำเนินงานจัดกิจกรรมของครูนั้น นักเรียนเห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายและแจ้งผลงานให้ทราบทุกครั้ง ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม นักเรียนเห็นว่าควรจัดในเวลาเรียนและในโอกาสสำคัญ ๆ มากที่สุด และควรจัดให้สม่ำเสมอ รวมทั้งมีการวัดผลการจัดกิจกรรมทุก ๆ ครั้งด้วย ในด้านปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการจัดกิจกรรมมีน้อยของนักเรียนตรงกับปัญหาเวลาจัดกิจกรรมมีน้อยของครูเช่นกัน

¹⁰วิชา คลายนาท, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) (อัคราเนา.)

สำหรับข้อเสนอแนะของนักเรียนก็คล้ายคลึงกับข้อเสนอแนะของครู คือเสนอแนะให้ปรับปรุง และเพิ่มการเงิน เวลา อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

3. ในภาคที่เกี่ยวกับความคิดเห็นเปรียบเทียบกันระหว่างครูและนักเรียน

ทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันหลายประการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิชาสังคมศึกษา เกี่ยวกับทัศนคติของครูและนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา นั้น ทั้งครูและนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษาโดยเห็นว่าเป็นวิชาที่น่าสนใจ มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ของนักเรียน และเห็นว่าสิ่งช่วยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้มากที่สุดได้แก่ห้องสมุด ซึ่งตรงกับงานวิจัยของพันทิพา เมฆบุรณ¹¹ ซึ่งกล่าวว่า "ในค่านิจกิจกรรมที่ครูส่วนใหญ่จัดโดยร่วมมือกับบรรณารักษ์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาคือ การจัดนิทรรศการเนื่องในวันสำคัญ ๆ หรือเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ รองลงมาคือการฉายภาพยนตร์ फिल्मสตริปหรือสไลด์ประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษา เป็นต้น" เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นช่วยการเรียนการสอนสังคมศึกษาภายในโรงเรียน ทั้งครูและนักเรียนเห็นว่าชุมนุมสังคมศึกษามีจัดขึ้นมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชุมนุมวิทยาศาสตร์และชุมนุมภาษาไทยซึ่งเป็นชุมนุมวิชาการ ส่วนชุมนุมที่ช่วยส่งเสริมประสบการณ์มีน้อย เช่น ชุมนุมทัศนศึกษา ซึ่งครูและนักเรียนเสนอแนะให้มีการจัดทัศนศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตรงกับข้อเสนอแนะในการวิจัยของ อารีรัตน์ ศุกเมธี¹² และ ยุทธวีวัลย์ วณิชจินดา¹³ ซึ่งเสนอแนะให้เพิ่มเวลาจัดกิจกรรมและการศึกษานอกสถานที่มากยิ่งขึ้น

ด้านการดำเนินงานกิจกรรมของครูและนักเรียนมีความแตกต่างกันบ้าง เช่น เกี่ยวกับระยะเวลาครูเห็นว่าควรจัดในวันหยุด แต่นักเรียนเห็นว่าควรจัดในเวลาเรียน

¹¹ พันทิพา เมฆบุรณ, เรื่องเดิม.

¹² อารีรัตน์ ศุกเมธี, เรื่องเดิม.

¹³ ยุทธวีวัลย์ วณิชจินดา, เรื่องเดิม.

และการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมนั้น นักเรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง ในขณะที่ครูเห็นว่าได้เปิดโอกาสให้ร่วมกิจกรรมทุกครั้ง เป็นต้น ส่วนความคิดที่คล้ายคลึงกันของครูและนักเรียนได้แก่การมองเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการร่วมกิจกรรมว่าช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น นอกจากนี้ทั้งครูและนักเรียนยังเห็นความสำคัญจากปัญหาของการจัดกิจกรรมตรงกัน คือมีความเห็นว่าทั้งครูและนักเรียนมีเวลาจัดกิจกรรมน้อยเกินไป ในด้านข้อเสนอแนะและข้อปรับปรุงในการจัดกิจกรรมนั้น ครูและนักเรียนก็มีความคิดเห็นตรงกันว่า ควรเพิ่มงบประมาณด้านการเงิน เวลา อุปกรณ์ และปรับปรุงสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้สะดวก ซึ่งหมายความว่าจากปัญหาในด้านเวลาในการจัดกิจกรรมดังกล่าว รวมทั้งปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมาตามลำดับ มีผลทำให้ทั้งครูและนักเรียนเสนอแนะให้เพิ่มเวลา การเงิน อุปกรณ์ และปรับปรุงสถานที่ดังกล่าว ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการร่วมกิจกรรมในโรงเรียน ทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่ามีการจัดในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยสูงสุดของการจัดและการร่วมกิจกรรมได้แก่การจัดนิทรรศการในวันหยุดหรือในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ครูและนักเรียนยังได้ระบุว่า การร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกันด้วย

จากแนวความคิดเห็นของครูและนักเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ทั้งครูและนักเรียนต่างก็ตระหนักในความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาและมองเห็นคุณประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมดังกล่าว แต่เนื่องจากครูมีภาระในการสอนมากไม่อาจจัดกิจกรรมได้เต็มที่ มีปัญหาในด้านการใช้เวลา การเงิน อุปกรณ์ รวมทั้งการขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม จึงทำให้ครูจัดกิจกรรมซ้ำซากไม่น่าสนใจ และไม่ส่งเสริมความรู้ความสามารถ ตลอดจนทักษะในการร่วมกิจกรรมของนักเรียนได้เพียงพอ ในด้านตัวนักเรียนเองนอกจากจะมีเวลาในการจัดกิจกรรมน้อย มีโอกาสร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง และบางโรงเรียนยังมีการกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมในกิจกรรมให้โอกาสเฉพาะสมาชิกเท่านั้นด้วยแล้ว โอกาสที่นักเรียนจะได้แสดงความคิดเห็นและร่วมจัดกิจกรรมด้วยตนเองจึงย่อมมีน้อยมากด้วย ข้อคิดเห็นที่ตรงกันทั้งครูและนักเรียนที่ผู้วิจัยรวบรวมได้นี้มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของหลายประการและช่วยส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษามากขึ้น ส่วนแนวคิดที่แตกต่างไปข้างนั้น ผู้วิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์

คอคครูและนักเรียนที่จะปรับปรุงกิจกรรมในโรงเรียนและเป็นแนวทางการศึกษาของโรงเรียนอื่น ๆ และผู้ที่สนใจด้วย

ขอเสนอแนะ

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยใครจะเสนอความคิดเห็นในด้านที่จะปรับปรุงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาคงต่อไปนี้

ขอเสนอแนะแก่กระทรวงศึกษาธิการ

1. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมประกอบวิชาสังคมศึกษา โดยเพิ่มเงินงบประมาณ อุปกรณ์ ตลอดจนสถานที่เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมมากขึ้น
2. ควรจัดครูหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถตลอดจนมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ ไปให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาในการจัดดำเนินงานด้านกิจกรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ทางโรงเรียนต่าง ๆ มากที่สุด
3. กระทรวงศึกษาธิการควรคัดเลือกครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในด้านวิชาการและการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี เพื่อจะได้สามารถจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนด้วย
4. ควรมีการจัดอบรมหรือสัมมนาทางด้านวิชาการแก่ครูสังคมศึกษาเป็นครั้งคราว เพื่อให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับวิธีสอน การจัดกิจกรรม การดำเนินงาน ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการแก้ไขหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
5. ในการจัดทำแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ควรมีรายชื่อหนังสืออ้างอิง ตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตรประกอบเป็นการเสนอแนะท้ายบทเรียนแก่ครูและนักเรียนที่สนใจด้วย
6. หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นไม่ควรเน้นในด้านการใช้เนื้อหาวิชามากเกินไป ควรเน้นในด้านการฝึกให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยอาศัยวัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุดของโรงเรียน

7. จัดทำหนังสือคู่มือครูในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรประกอบบทเรียน เพื่อช่วยให้มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

8. รวบรวมรายชื่อและประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ที่อาจจัดขึ้นได้ในชั้นเรียนหรือตามโอกาสสำคัญ ๆ ให้แก่โรงเรียนที่มีความสนใจ รวมทั้งพยายามปรับปรุงแก้ไขรายชื่อและประเภทของกิจกรรมให้ทันสมัยและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนสาธิต

1. ในฐานะที่เป็นโรงเรียนในสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งจะเป็นแบบอย่างในการ "สาธิต" กิจกรรมต่าง ๆ จึงควรให้นักเรียนมีความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ ตลอดจนผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดและการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา เพื่อจะได้ร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องต่อไปได้มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการจัดวางแผนงานหรือวางโครงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรล่วงหน้า อย่างมีระเบียบ และอยู่ภายใต้ระบบประชาธิปไตย คือให้ทุกฝ่ายมีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริงและอย่างทั่วถึง มีการแจ้งวัตถุประสงค์และผลงานให้ทราบทุกครั้ง

3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรอยู่เสมอ ทั้งการจัดกิจกรรมร่วมกับครู การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ หรือการจัดทำกิจกรรมด้วยตนเอง เช่น การค้นคว้าในห้องสมุด เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญในการจัดกิจกรรมและการปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยตนเองต่อไป

4. ทางโรงเรียนควรมีการติดต่อประสานงานกับโรงเรียนอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้เสริมสร้างความสามัคคี แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมีโอกาสได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยมต่าง ๆ เช่น การร่วมมือกันจัดทัศนศึกษา ยังสถานที่สำคัญ ๆ การจัดแข่งขันกีฬาหรือการเล่นเกมส์ต่าง ๆ รวมทั้งการหาปัญหา หรือการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน

5. ติดตามและประเมินผลงานในด้านการกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีการบันทึกผลงานที่ผ่านมาเป็นหลักฐาน เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ทราบข้อบกพร่อง

และข้อดีของการจัดกิจกรรมดังกล่าว

6. ในฐานะที่เป็นโรงเรียนสาธิต ควรเป็นหน่วยประสานงานในด้านการเรียนรู้ การดำเนินงานต่าง ๆ หากเป็นไปได้โรงเรียนสาธิตควรจัดตั้งศูนย์วัสดุอุปกรณ์ (Instructional Material Center) สำหรับโรงเรียนอื่นเพื่อให้ทางโรงเรียนใช้ ประกอบการเรียนการสอนอย่างสะดวกและอาจให้โรงเรียนอื่น ๆ ตลอดจนผู้ที่สนใจได้มีโอกาสใช้อุปกรณ์เหล่านั้นบ้างตามสมควร

ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารโรงเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรได้อธิบายโปรแกรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย ปรัชญาในการให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติและของโรงเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งครูทุกคนในทุกสาขาวิชาจะสามารถมองเห็น เข้าใจ และถือเป็นแนวทางจัดการเรียนและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมทั้งการวัดและประเมินผลงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
2. ผู้บริหารโรงเรียนควรถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องจัดเตรียมการวางโครงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นก่อนเปิดภาคเรียน ทั้งในด้านการวางตัวบุคคล การมอบหมายความรับผิดชอบ ประเภทของกิจกรรมที่พอจะจัดได้ในปีการศึกษานั้น ๆ รวมทั้งเตรียมแก้ไขปัญหาค้าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การจัดทัศนศึกษา ควรเตรียมความสะดวกด้านสถานที่ พาหนะ และความสะดวกอื่น ๆ เป็นต้น
3. ผู้บริหารควรมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษาและกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาอื่น ๆ โดยจัดสรรงบประมาณรายได้มาบำรุงและปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น
4. ควรกำหนดขอบเขตหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะหัวหน้าสายวิชาสังคัมศึกษามีการส่งเสริมและกำหนดขอบเขตหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ในฐานะที่หัวหน้าสายวิชาเป็นตัวจักรสำคัญ (Key Person) ในการวางโครงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรพิจารณาถึงความสามารถ

ประสบการณ์ รวมทั้งคุณสมบัติอื่น ๆ ที่เหมาะสมของหัวหน้าสายวิชา เพื่อให้เป็นบุคคลที่จะสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือครูอื่น ๆ ในสายวิชาของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. หากเป็นไปได้ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดให้ครูมีภาระทางการสอนไม่มาก ชั่วโมงจนเกินไป รวมทั้งพยายามลดภาระงานทางบ้านอื่น ๆ ของครูให้น้อยลงไปบ้าง เพื่อให้ครูมีเวลาจัดกิจกรรมประกอบการเรียนได้มากยิ่งขึ้น

6. จัดอบรมครูในด้านวิชาการที่สอนและการจัดกิจกรรมขึ้นภายในโรงเรียน และเปิดโอกาสให้ครูได้รับการอบรมจากที่อื่น ๆ บ้าง รวมทั้งพยายามส่งเสริมวิทยฐานะครูมากขึ้น

7. ทั้งฝ่ายบริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน ควรมีการร่วมมือกันวางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีการแจ้งวัตถุประสงค์ ผลงาน รวมทั้งการวัดและประเมินผลงานให้นักเรียนและชุมชนทราบอย่างสม่ำเสมอ

8. ฝ่ายบริหารควรปรับปรุงอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ปรับปรุงห้องสมุด ปรับปรุงชุมนุมกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ รวมทั้งควรเพิ่มบริการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ด้วย

9. ควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจโดยสม่ำเสมอ ควรจัดให้มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ และควรร่วมมือกันทุกฝ่ายในด้านการวางโครงการ พิจารณาความสะดวกด้านเวลาและสถานที่ รวมทั้งพยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง

10. ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายบริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน พยายามนำแหล่งความรู้ของชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากยิ่งขึ้น เช่น เชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ความชำนาญมาเป็นวิทยากรหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เท่าที่จะสามารถทำได้

11. ส่งเสริมและยกย่องครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นจากการดำเนินงานจัดกิจกรรมและจากการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมนศึกษา

12. ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และคอยปรับปรุงแก้ไขผลการทำงานของตนอยู่เสมอ มีความเต็มใจที่จะทำงานและเสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

ขอเสนอแนะสำหรับครู

1. หัวหน้าสายวิชาสังคัมศึกษาควรศึกษาบทบาทของตนให้เข้าใจโดยเฉพาะงานหน้าที่ที่แท้จริงของหัวหน้าสายวิชา ควรมีการปรับปรุงตนเองติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางการศึกษาอยู่เสมอ เพื่อจะได้สามารถช่วยเหลือครูในสายวิชาสังคัมศึกษาได้เป็นอย่างดี

2. ครูสังคัมศึกษาควรพยายามปรับปรุงแก้ไขตนเองและหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารและหนังสือต่าง ๆ หรือเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ในด้านการศึกษาการสอนเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และพยายามนำความคิดเห็นใหม่ ๆ ที่ครูได้รับมาใช้กับการเรียนการสอน รวมทั้งในการดำเนินงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

3. ครูสังคัมศึกษาควรเข้าใจความมุ่งหมายของวิชาสังคัมศึกษาและเห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาอย่างแท้จริง และถือว่าในการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการวางแผนเป็น อย่างดี เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

4. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ผลงาน และประโยชน์ที่จะได้รับจากการร่วมกิจกรรมให้นักเรียนทราบโดยสม่ำเสมอ มีการวางจุดหมายที่แน่นอน และบันทึกผลการจัดกิจกรรมที่ทำไว้แล้วเป็นหลักฐาน

5. ขอความร่วมมือจากครู อาจารย์ ตลอดจนผู้บริหารและชุมชน ในด้านการจัดวางโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษา อาจขอให้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้ เช่น เป็นวิทยากร เป็นผู้ให้บริการด้านอุปกรณ์และสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ

6. ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนไม่ควรเน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ควรถามเกี่ยวกับความรู้รอบตัว ข่าวคราวและเหตุการณ์ประจำวัน หรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่ใกล้เคียงกับเนื้อหาที่เรียน และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นประกอบโดยยกเอาเรื่องราวจากการค้นคว้าและการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มาสนับสนุนคำตอบของตน เพื่อให้ นักเรียนสนใจค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

ดังนี้

7. ครูสังคัมศึกษาคควรร่วมมือกับบรรณารักษ์จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน

- 7.1 จัดทำหนังสือของไว้ให้นักเรียนค้นคว้าประกอบการทำรายงาน
- 7.2 จัดนิทรรศการหนังสือที่ใช้อ่านประกอบในวิชาสังคัมศึกษา
- 7.3 จัดรายการแนะนำหนังสือหรือวิจารณ์หนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน
- 7.4 จัดนิทรรศการในวันสำคัญ ๆ หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ๆ
- 7.5 จัดแข่งขันตอบปัญหาความรู้คนควาหาคำตอบจากห้องสมุด
- 7.6 สอนวิธีใช้ห้องสมุดที่ถูกตองแก่นักเรียน
- 7.7 ฉายภาพยนตร์ สไลด์ หรือฟิล์มสตริป ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษา

8. ครูสังคัมศึกษาคควรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการค้นคว้า ศึกษาปัญหา และประเภทของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือไปเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อศึกษา เปรียบเทียบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนอื่น ๆ กับ โรงเรียนของตน จะได้เห็นตัวอย่างที่ดี หรือสิ่งที่ควรแก้ไขมาปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคัมศึกษาต่อไป

9. หากครูไม่มีความรู้ในการจัดกิจกรรม ควรใช้คู่มือในการจัดกิจกรรมหรือพยายามเข้ารับการอบรมต่าง ๆ หรืออาจจะพยายามศึกษาจากตัวอย่างกิจกรรมที่ทางโรงเรียนเคยจัดทำมาแล้ว พยายามไต่ถามผู้ที่มีความรู้และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรวมทั้งของนักเรียนด้วย

10. ครูสังคัมศึกษาคควรให้ความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษาและวิชาอื่น ๆ มีการวางแผนงานและประเมินผลงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

ขอเสนอแนะสำหรับนักเรียน

1. พยายามร่วมมือในการดำเนินงานจัดกิจกรรมของโรงเรียนอย่างเต็มที่

ดังนี้

7. ครูสังคมนาควรร่วมมือกับบรรณารักษ์จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

- 7.1 จัดทำหนังสือจองไว้ให้นักเรียนค้นคว้าประกอบการทำรายงาน
- 7.2 จัดนิทรรศการหนังสือที่ใช้อ่านประกอบในวิชาสังคมนา
- 7.3 จัดรายการแนะนำหนังสือหรือวิจารณ์หนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน
- 7.4 จัดนิทรรศการในวันสำคัญ ๆ หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ๆ
- 7.5 จัดแข่งขันตอบปัญหาความรู้ความหาคำตอบจากห้องสมุด
- 7.6 สอนวิธีใช้ห้องสมุดที่ถูกต้องแก่นักเรียน
- 7.7 ฉายภาพยนตร์ สไลด์ หรือฟิล์มสตริป ประกอบการเรียนรู้วิชาสังคมนา

8. ครูสังคมนาควรรักษาเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการค้นคว้า ศึกษาปัญหา และประเภทของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือไปเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนอื่น ๆ กับโรงเรียนของตน จะได้เห็นตัวอย่างที่ดี หรือสิ่งที่ควรแก้ไขมาปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมนาต่อไป

9. หากครูไม่มีความรู้ในการจัดกิจกรรม ควรใช้คู่มือในการจัดกิจกรรมหรือพยายามเข้ารับการอบรมต่าง ๆ หรืออาจจะพยายามศึกษาจากตัวอย่างกิจกรรมที่ทางโรงเรียนเคยจัดทำมาแล้ว พยายามไต่ถามผู้ที่มีความรู้และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรวมทั้งของนักเรียนด้วย

10. ครูสังคมนาควรร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมนาและวิชาอื่น ๆ มีการวางแผนงานและประเมินผลงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียน

1. พยายามร่วมมือในการดำเนินงานจัดกิจกรรมของโรงเรียนอย่างเต็มที่

2. มองเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา และพยายามทำความเข้าใจตลอดจนนำผลประโยชน์ที่ได้จากการรวมกิจกรรมมาปรับปรุงการเรียนการสอนของตนให้ได้ผลดี และอาจนำประสบการณ์ที่ได้รับการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาไปใช้ในวิถีประจำวันต่อไป

3. พยายามอ่านหนังสืออ่านประกอบและเอกสารประกอบความรู้ที่ครูแนะนำให้อ่านเพิ่มเติมเสมอ

4. สนใจติดตามข่าวคราวและเหตุการณ์ปัจจุบันจากหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ และโทรทัศน์

5. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม มีการรวมกิจกรรมหรือฝึกฝนทักษะและความชำนาญที่ได้รับจากการรวมกิจกรรม เช่น การสะสมภาพ การเล่าเรื่องต่าง ๆ

6. ควรมีส่วนช่วยเสนอข้อคิดเห็นในอันที่จะปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างจริงจัง เพราะนักเรียนเป็นผู้รวมกิจกรรมย่อมมองเห็นข้อบกพร่อง ปัญหา และมีข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมและสนองกับความต้องการของนักเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาอื่น ๆ ด้วย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนวิชานั้น ๆ ให้เป็นผลดียิ่งขึ้น

2. ควรมีการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรต่างกัน เช่น ในโรงเรียนมัธยมสายสามัญ และโรงเรียนมัธยมแบบประสม โรงเรียนมัธยมสายสามัญ และโรงเรียนสาธิตในสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งอาจมีนโยบายการศึกษาแตกต่างกันไปบ้าง เพื่อนำผลการเปรียบเทียบมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาหาความสัมพันธ์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษากับการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

4. ควรมีการวิจัยถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดและการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาอย่างแท้จริงจากข้อคิดเห็นของครูและนักเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้มีประโยชน์และสนองกับความต้องการทั้งของครูและของนักเรียนอย่างเหมาะสมต่อไป